

ዳኞች፡- ዓብዱልቃድር መሐመድ

ሐጎስ ወልዱ

ሒሩት መለሠ

ተሻገር ገ/ሥላሴ

ሱልጣን አባተማም

አመልካች፡- ጉደር አግሮ ኢንዱስትሪ ኃ/የተ/የግ/ማ/- ጠ/አለም ወ/አረጋይ

ተጠሪ፡- አቶ ኃይሉ ወልዱ - አልቀረቡም

ፍ ር ድ

የሰበር አቤቱታው የቀረበው የተጠሪ የስራ ውል የተቋረጠው በሕገ ወጥ መንገድ ነው ተብሎ በተሰጠው ውሳኔ ላይ ሲሆን ለሀብር ችሎት የቀረበው የሕግ ጥያቄም ለምስክሮች ስለሚሰጥ መጥሪያ አደራረስ የሚመለከት ነው።

ተጠሪ አመልካች ያለአግባብ ክስ ለመጠሪያው መሆኑን ገልጸው ሕጉ የሚፈቅድላቸው የተለያዩ ክፍያዎች እንዲከፈላቸው ክስ መስርተዋል። አመልካች በሰጠው መልስ የስራ ውል የተቋረጠው ተጠሪ ያሽከረክሩት የነበረው መኪና ለአቶ አገኘሁ የኔኔህ በመሸጡና ከሣሽ ከዚህ ጊዜ ጀምሮ ከገዢው ጋር አዲስ የስራ ውል በማድረግ በስራ ቦታ ላይ ያልተገኙ በመሆኑ እንደሆነ ተከራክሮ ስንብቱ ሕጋዊ ነው እንዲባልለት ጠይቋል። ጉዳዩን በመጀመሪያ ያየው የፌ/መ/ደረጃ ፍ/ቤት መዝገቡንና ማስረጃዎቹን መርምሮ የተጠሪ ምስክሮች ተጠሪ መኪናው ከተሸጠ በኋላም የድርጅቱን መኪና በመያዝ ያገለግሉ እንደነበር አስረድተዋል፤ ተጠሪ መኪናው መሸጡ እንዳልተገለጸላቸው ያስረዱ ሲሆን አመልካች ግን ተጠሪ መኪናው መሸጡን ማወቅ ነበረባቸው ወይም አሳውቁአለሁ የሚል ክርክር ስለሌለው ስንብቱ ሕገ-ወጥ ነው በማለት ተጠሪ የኪሣራ እና የስንብት ክፍያዎች እንዲሁም የሐምሌ ወር 1998 ዓ.ም ደመወዛቸው እንዲከፈላቸው ወስኗል። በዚህ ውሳኔ ላይ አመልካች ቅር በመሰኘት ለፌ/ክፍተኛ ፍ/ቤት ያቀረበው ይግባኝ ተቀባይነት ሳይገኝ ቀርቷል።

የአሁኑ የሀብር አቤቱታ የቀረበው በዚህ ውሳኔ ላይ ነው። አመልካች በአቤቱታው ተጠሪ ሲያሸከረክሩት የነበረው መኪና በመሸጡ ተጠሪ መኪናዋን ከገዙት ግለሰብ ጋር ለመስራት ተስማምተው በስራ ቦታቸው ባለመገኘታቸው የሥራ ውል መቋረጡን መኪናዋን የገዙትን ግለሰብ በምስክርነት ቆጥረናቸው ምስክሩ ሆነ ብለው በመሠወራቸው መጥሪያውን ልንሰጥ ስላልቻልን በሚኖሩበት አካባቢ ባለው ፖሊስ ጣቢያ አማካኝነት እንዲደርሳቸው በድጋሚ መጥሪያ እንዲታዘዝልን ያመለከትን ቢሆንም

ፍ/ቤቱ የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 116 እና 118/2/ፖን በተሳሳተ መንገድ በመተርጎም መጥሪያው በመሐላ ቃል በተደገፈ አቤቱታ ለፍ/ቤቱ ስላልተመለሰ በድጋሚ መጥሪያ አይታዘዝም ማለቱ ስህተት ነው ብለዋል።

የአመልካች አቤቱታ ለሰበር ችሎት ያስቀርባል ተብሎ ተጠሪ መልስ እንዲሰጡ የታዘዘ ሲሆን ተጠሪም ቀርበው ሕጉ በሚፈቅደው ቃለ መሐላ አቅርበው ምክንያታቸውን መግለጽ ሲችሉ ስላላቀረቡ የፍ/ቤቶቹ ውሳኔ ተገቢ ነው በማለት ተከራክረዋል። ችሎቱም የግራ ቀኙን ክርክር የሀብር አቤቱታ ከቀረበበት ውሳኔና ከሕጉ ጋር አገናዝቦ መርምሯል።

ተጠሪ በስር ፍ/ቤት ያላግባብ ተሰናብቻለሁ በማለት ክስ ሲያቀርቡ አመልካች ደግሞ ተጠሪ ሲያሸከረክሩ የነበሩት መኪና በመሸጡ ተጠሪ ንብረቱን ከገዙት ሰው ጋር ለመስራት በመዋዋል በስራ ቦታቸው ባለመገኘታቸው የስራ ውል

ተቋርጧል ሲል ተከራክሯል። አመልካች ይህንን አባባሉን እንዲያስረዱለት መኪናውን ገዙ የተባሉትን ግለሰብ በመስክርነት ቆጥሯቸው የነበረ መሆኑንና ምስክሩን አግኝቶ መጥሪያ መስጠት ባለመቻሉ ግን መጥሪያው ምስክሩ በሚኖሩበት አካባቢ በሚገኝ ፖሊስ ጣቢያ አማካኝነት እንዲደርሳቸው ጠይቆ ፍ/ቤቱ ይህንን ሁኔታ በቃለ መሐላ አስደግፎ ባለማቅረቡ ድጋሚ መጥሪያ እንዲሰጥ የቀረበውን ጥያቄ ውድቅ ማድረጉ ስህተት መሆኑን ገልጿል። በእርግጥ ተያይዞ በቀረበው የሥር ፍ/ቤት የውሳኔ ግልባጭ ላይ ይህ ስለመሆኑ የተገለፀ ነገር ባይኖርም ተጠሪ በዚህ ሰበር ችሎት በሰጡት መልስ ይህንን አረጋግጠዋል። ስለሆነም አመልካች ለምስክሩ የተላከውን መጥሪያ ምስክሩን አግኝቶ መስጠት አለመቻሉን በቃለ መሐላ በማስደገፍ አለማረጋገጡ በድጋሜ መጥሪያ እንዳይታዘዝ ያስከለክለዋል ወይ? የሚለውን ይህ ችሎት ተመልክቷል።

አመልካች ስንብቱ ሕገ-ወጥ አይደለም በማለት አጠብቆ የሚከራከረው ተጠሪ የሚነዱት መኪና በመሸጡና ተጠሪም መኪናውን ከገዙት ሰው ጋር ለመስራት ተስማምተው ከስራ ቦታቸው ላይ ባለመገኘታቸው በበቂ ምክንያት ተሰናብተዋል በማለት ነው። ይህ ለመሆኑም መኪናውን የገዙት ግለሰብ ቀርበው እንዲመሠክሩ ጠይቋል። አንድ ተከላኝ ለቀረበበት ክስ የሚያቀርበውን ማስተባበያ በማስረጃ እንዲያስረዳ መብት አለው። እኛም እንደተገነዘብነው አመልካች የቆጠራቸው መስክር መሰማት ለውሳኔ አሰጣጥ ጠቃሚ እና አስፈላጊ መሆናቸውን ነው። በእርግጥ የተከላኝ መከላከያ ማስረጃዎች ልቅ በሆነ መንገድ የሚቀርቡ ሳይሆኑ የሥነ-ሥርዓት ሕገ-ወጥ የሚፈቅደው መሠረት መሆን ይገባዋል። ስነ - ስርዓቱን ተከትሎ የሚቀርቡ ማስረጃዎችን ግን ያለ ሕጋዊ ምክንያት ውድቅ ማድረግ የተከላኝን የመከላከል መሠረታዊ መብት የሚያጣብብ ነው።

የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 116 ስለምስክሮች መጥሪያ አሰጣጥ ሲገለጽ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 118 ሥር የተመለከተው እንደተጠበቀ ሆኖ ለምስክር የሚሰጥ መጥሪያ ሁሉ ለተከላኞች መጥሪያ ስለመስጠት በተመለከተው ድንጋጌ መሠረት የሚፈፀም ቢሆንም ከቁጥር 103 እስከ 105 የተመለከቱት ድንጋጌዎች ግን ተፈጻሚ እንደማይሆኑ ያመለክታል። የሥር ፍ/ቤት አመልካች ለቆጠራቸው ምስክር የተላከው መጥሪያ ምስክሩ ባለመገኘታቸው ሲመለስ በቃለ መሐላ መረጋገጥ ነበረበት በማለት ለምስክሩ ድጋሚ መጥሪያ እንዳይላክ መከልከሉን ተገንዝበናል።

በእርግጥ ለተከላኝ መጥሪያ የሚላክበት ወቅት መጥሪያ ሰጪው ተገቢውን ፍለጋ አድርጎ ተከላኝን ማግኘት ያልቻለ ከሆነ መጥሪያ መስጠት ያልቻለበትን ምክንያት በቃለ መሐላ አረጋግጦ መመለስ እንዳለበት የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ.103 ያመለክታል። በመሆኑም መጥሪያ በድጋሚ ለተከላኝ የሚላከው መጥሪያ ሰጪው የተከላኝን አለመገኘት በቃለ መሐላ አረጋግጦ መጥሪያውን ሲመልስ ነው። ከፍ ሲል እንደተገለፀው ለምስክር የሚሰጥ መጥሪያ አደራረስ ለተከላኝ የሚላክበት ዓይነት ቢሆንም ይህ የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ/ 103 ግን በምስክር ጉዳይ ላይ ተፈጻሚነት እንደማይኖረው በሥነ ሥርዓት ሕገ-ወጥ በግልጽ የተመለከተ ስለሆነ ምስክሩን ማግኘት ባልተቻለ ጊዜ መጥሪያው በግድ በቃለ መሐላ በተደገፈ አቤቱታ ካልተመለሰ በቀር በድጋሚ መጥሪያ ሊላክ አይገባም የሚባልበት የሕግ መሠረት የለም።

በሌላ በኩል ግን በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 118/2/ሀ/ ሥር እንደተመለከተው እንዲቀርብ የተፈለገው ምስክር ለጉዳዩ አወሳሰን ጠቃሚ ከሆነ ፍ/ቤቱ የተላከው መጥሪያ ለባለአድራሻው በሚገባ ያልደረሰው መሆኑን አረጋግጦ ባለጉዳዩ ተገቢውን ኪሣራ ከፍሎ መጥሪያ እንዲወስድ ማድረግ አለበት። በተያዘው ጉዳይም አመልካች የሥራ ውሉ ተቋረጠ የሚለው ተጠሪው መኪናውን ገዙ ከተባሉት ግለሰብ ጋር ስራ በመጀመሩ በሥራ መደቡ ላይ ባለመገኘቱ ነው። ይህ ሁኔታ ደግሞ መረጋገጡ ለውሳኔው አስፈላጊ ነጥብ መሆኑ አያጠያይቅም። ስለሆነም ይህንን እውነታ ያስረዳሉ የተባሉት ምስክር መጥሪያ ያልደረሳቸው መሆኑ ከተረጋገጠ በድጋሚ እንዲደርሳቸው አስፈላጊ ይሆናል። በቀጠሮ መለወጥ ምክንያት በተጠሪ ላይ የሚደርስ መጉላላት ካለም ፍ/ቤቱ አመልካች ተገቢውን ኪሣራ እንዲከፍል ለማዘዝ ይችላል እንጂ ለምስክር ስለሚደረስ መጥሪያ ተፈጻሚነት በሌለው የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 103 መሠረት መጥሪያው ያልደረሰበት ምክንያት በቃለ - መሐላ መደገፍ ነበረበት በሚል የአመልካች ጥያቄ ውድቅ መደረጉ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ነው።

ው ሣ ኔ

1/ የፌ/መ/ደረጃ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 24475 በ23/5/2000 ውሣኔ እና በፌ/ከ/ፍ/ቤት በመ/ቁ. 63168 በ21/06/2000 የተሰጠው ትእዛዝ ተሸሯል።

2/ አመልካች የቆጠሯቸው መኪናዎን ገዝተዋል የተባሉት ምስክር መጥሪያ ደርሷቸው ምስክርነታቸውን ከሰጡ በኋላ ተገቢ ነው ያለውን ውሣኔ እንዲሰጥ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 343 መሠረት ጉዳዩ ለፌ/መ/ደረጃ ፍ/ቤት ተመልሷል።

3/ ወጪና ኪሳራ ግራ ቀኝ ይቻቻሉ።

መዝገቡ ተዘግቷል። ለመ/ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ተ.ወ